

Pravidlo o vyrovnanom rozpočte

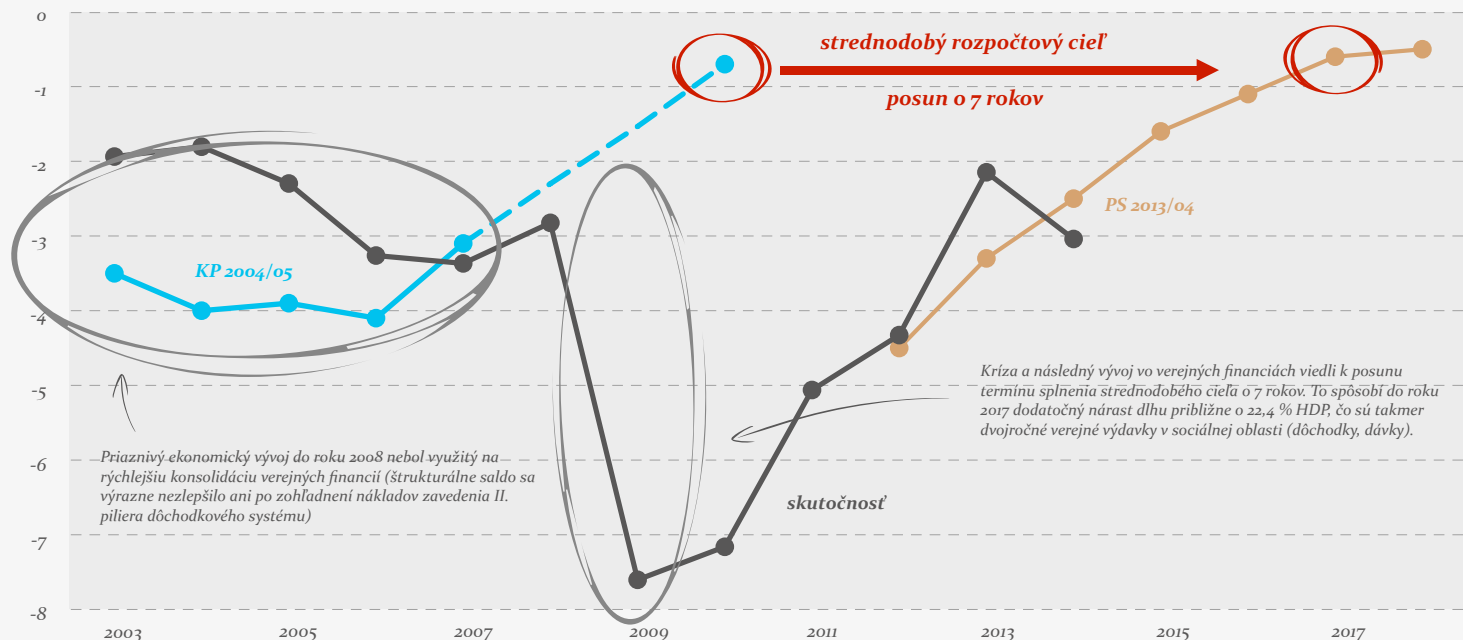
Od začiatku roku 2014 platí na Slovensku pravidlo o vyrovnanom rozpočte. Jeho zámerom je v čo najkratšom možnom čase dosiahnuť strednodobý rozpočtový cieľ - približne vyrovnaný rozpočet, čo by zabezpečilo dlhodobu udržateľnosť verejných financií. Ak by došlo k výraznému odchýleniu od tohto cieľa alebo smerovania k nemu, vláda je povinná prijať nápravné opatrenia (tzv. korekčný mechanizmus).

Hlavné dôvody zavedenia pravidla:

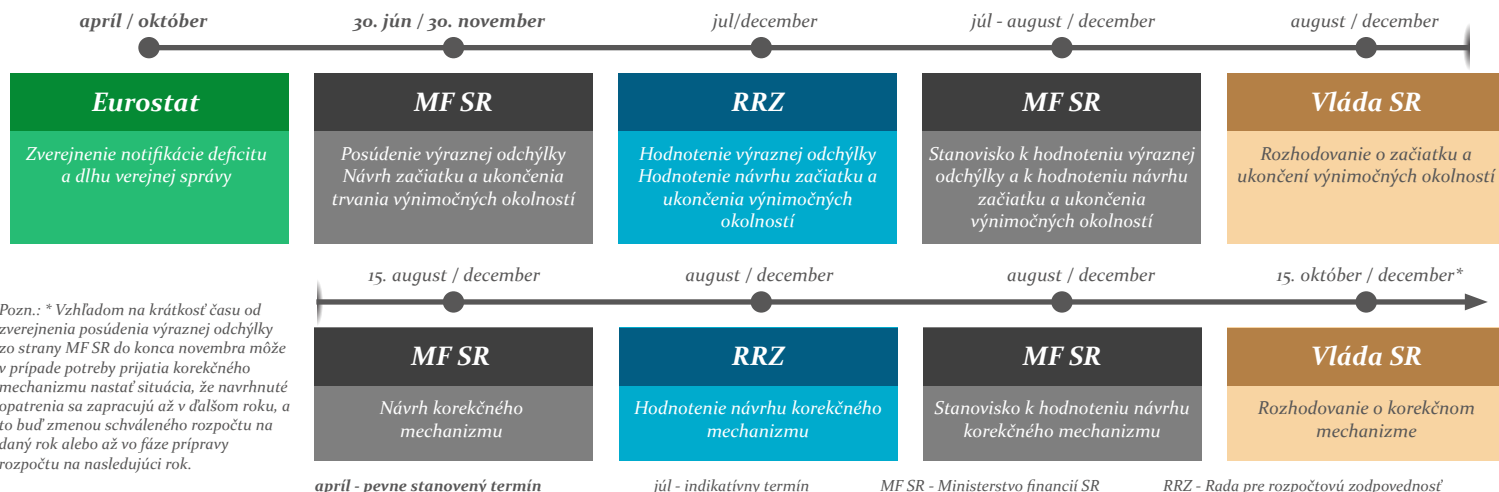
Išlo o reakciu na neudržateľné hospodárenie krajín eurozóny, ktoré odhalila hospodárska kríza. Dovtedy platné pravidlá na európskej úrovni (Pakt stability a rastu) nemotivovali dostatočne krajiny k zlepšovaniu stavu verejných financií najmä v období, keď sa ekonomikám darilo. Pravidlo o vyrovnanom rozpočte je národné pravidlo, čo by malo zvýšiť zodpovednosť krajiny za jeho dodržiavanie.

Problém s európskymi pravidlami možno ilustrovať na príklade Slovenska, kde po vstupe do Európskej únie došlo v roku 2004 k stanoveniu prvého strednodobého cieľa s dátumom splnenia do roku 2010. Cieľ sa zatiaľ nikdy nedosiahol, pričom aktuálne je jeho splnenie posunuté do roku 2017. Pravidlo by malo zabrániť práve takémuto vývoju.

Strednodobé rozpočtové ciele (% HDP, štrukturálne saldo)

Procedúry a úlohy jednotlivých inštitúcií

Čo hodnotíme?

Pravidlo vyrovnaného rozpočtu je zakotvené v národnej legislatíve, ktoré monitorujú nezávislé fiškálne inštitúcie. Cieľom je dosiahnutie štrukturálneho deficitu najviac vo výške 0,5 % HDP; štrukturálny deficit môže dosiahnuť až 1 % HDP, ak má krajina dostatočne nízku úroveň dlhu a nízke riziká spojené s dlhodobou udržateľnosťou verejných financií.

Štrukturálne saldo

Štrukturálne saldo je saldo verejnej správy očistené o zmeny v príjmoch a výdavkoch spôsobené vplyvom hospodárskeho cyklu (tzv. cyklická zložka) a jednorazovými opatreniami vlády. Porovnáva sa so strednodobým rozpočtovým cieľom.

Strednodobý rozpočtový cieľ

Ide o cieľ, ktorý zabezpečí dlhodobú udržateľnosť verejných financií. Pri stanovení jeho hodnoty sa zohľadňuje časť budúcich nákladov spojených so starnutím populácie a tiež to, aby dočasné výkyvy v ekonomike neohrozili verejné financie.

Dosiahol sa strednodobý rozpočtový cieľ, t.j. štrukturálny deficit vo výške najviac 0,5 % HDP?

Ak krajina tento cieľ neplní, má sa k nemu rýchlo približovať. Približovanie sa posudzuje na základe zmeny štrukturálneho salda a vývoja upravených výdavkov, pričom existujú výnimky, tzv. výnimočné okolnosti, kedy sa pravidlo dočasne neuplatní.

Zmena štrukturálneho salda

Ide o medziročnú zmenu štrukturálneho salda, ktorá sa porovnáva s potrebnou zmenou odvodenou od splnenia cieľa v stanovenom termíne.

Upravené výdavky

sú výdavky priamo ovplyvniteľné vládou (t.j. bez úrokov, EÚ fondov, výkyvov v investíciách) upravené o vplyv príjmových opatrení. Upravené výdavky by mali rásť pomalšie ako je dlhodobé tempo rastu ekonomiky tak, aby sa deficit približoval k cieľovej hodnote.

Výnimočné okolnosti

predstavujú nezvyčajnú udalosť mimo kontroly vlády, ktorá má veľký vplyv na verejné financie (napríklad prírodné katastrofy, záchrana finančného systému) alebo obdobie prudkého hospodárskeho poklesu.

Celkové hodnotenie

Je smerovanie k strednodobému rozpočtovému cieľu dostatočne rýchle?

Nastali výnimočné okolnosti?

Nastala výrazná odchýlka. Ak sa krajina výrazne odchyľuje od cieľa alebo stanoveného tempa približovania, je povinná spustiť korekčný mechanizmus.

Pravidlo sa neuplatňuje až do skončenia trvania výnimočných okolností.

Prijaté opatrenia vedú k odstráneniu výraznej odchýlky v súlade s korekčným mechanizmom.

Korekčný mechanizmus

predstavujú opatrenia, ktorých cieľom je návrat verejných financií na pôvodnú trajektóriu zlepšovania štrukturálneho salda. Konkrétna podoba opatrení závisí od rozhodnutia vlády.

Prijaté opatrenia nevedú k odstráneniu výraznej odchýlky v súlade s korekčným mechanizmom.

Plnenie pravidla o vyrovnanom rozpočte v roku 2014

Štartovacia pozícia

-4,3 % HDP v roku 2012

Prvkrát bola povinnosť vyhodnocovať pravidlo o vyrovnanom rozpočte za rok 2013, t.j. zlepšenie štrukturálneho salda v roku 2013 oproti roku 2012.

Cesta k dosiahnutiu strednodobého cieľa

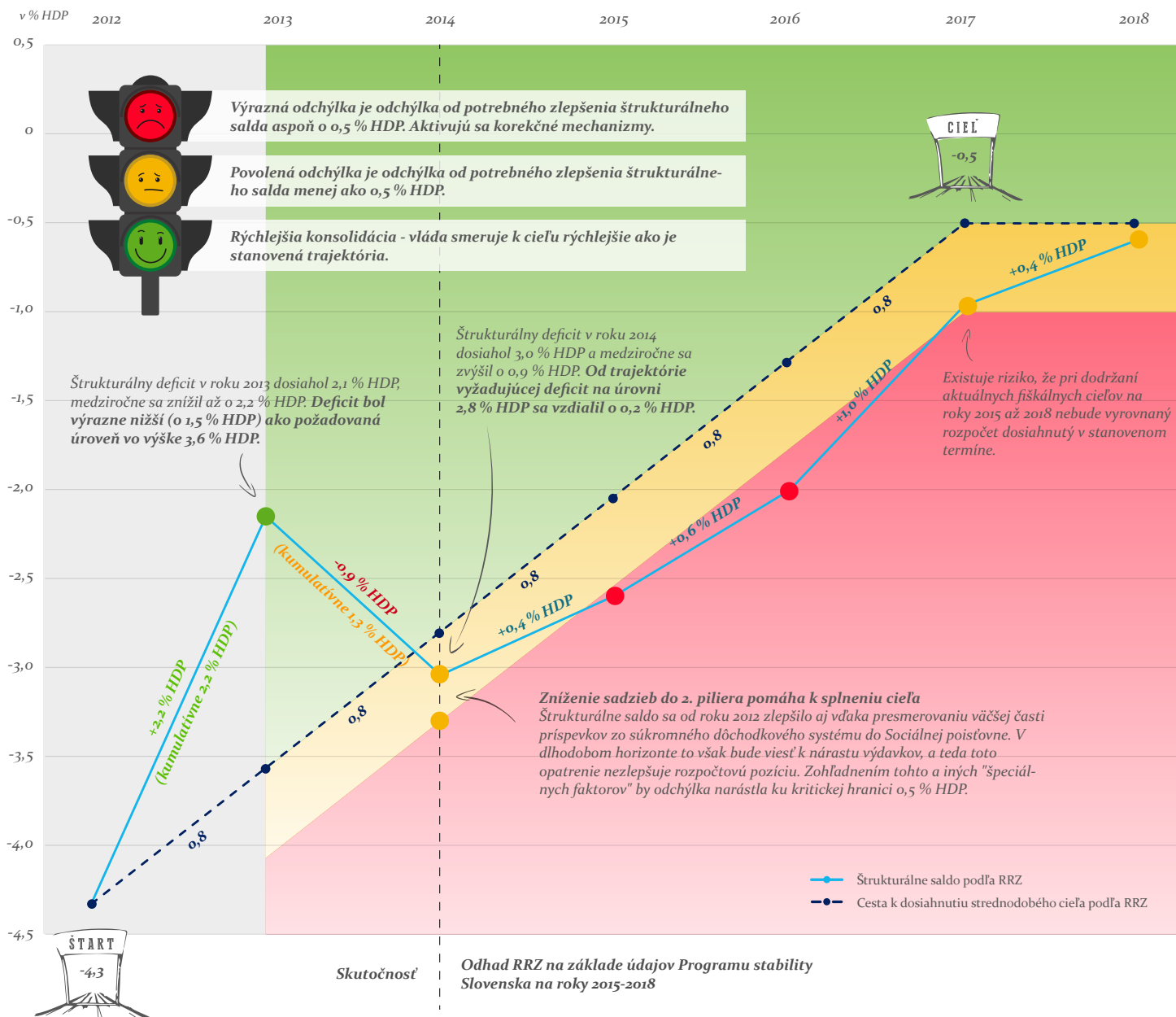
0,8 % HDP by malo dosiahnuť priemerné ročné zlepšenie salda

je vopred stanovená trajektória, podľa ktorej by sa malo postupovať pri dosahovaní strednodobého cieľa. RRZ (aj MF SR) si stanovilo predpoklad rovnomerného zlepšovania štrukturálneho salda medzi rokmi 2012 až 2017 (približne o 0,8 % HDP ročne). Odchýlka od trajektórie sa hodnotí kumulatívne od roku 2012, čo umožňuje, aby roky rýchlejšej konsolidácie mohli byť z časti kompenzované uvoľnením v ďalších rokoch.

Strednodobý cieľ

-0,5 % HDP v roku 2017

definovala vláda ako štrukturálny deficit vo výške 0,5 % HDP v roku 2017 (= približne vyrovnaný rozpočet).

- Výrazná odchýlka v roku 2014 nenastala, a preto podľa RRZ nebolo potrebné spustiť korekčný mechanizmus.
- Kumulatívna odchýlka štrukturálneho salda od požadovanej trajektórie dosahuje 0,2 % HDP a kumulatívna odchýlka výdavkového pravidla 0,3 % HDP. Za výraznú sa považuje odchýlka, ktorej hodnota dosahuje najmenej 0,5 % HDP.
- Vzhľadom na to, že oba ukazovatele (zmena štrukturálneho salda ako i výdavkové pravidlo) sa v roku 2014 odklonili od trajektórie a aktuálny vývoj v roku 2015, vrátane rozpočtových cieľov nereagujú dostatočne na túto odchýlku, existuje riziko nesplnenia vyrovnaného rozpočtu v stanovenom termíne, t.j. v roku 2017.